

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“РОЗГЛЯД СУДАМИ
АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ”**

**Харків
2010**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“РОЗГЛЯД СУДАМИ
АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ”**

**для слухачів факультету
підготовки професійних суддів**

**Харків
2010**

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних (семінарських) занять з навчальної дисципліни “Розгляд судами адміністративних справ” для слухачів факультету підготовки професійних суддів / Уклад.: В.А. Сьоміна, Н.Б. Писаренко. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – 31 с.

У к л а д а ч і: В.А. Сьоміна,
Н.Б. Писаренко

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою академії (протокол № 5 від 06.09.2010 р.)

1. ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни “Розгляд судами адміністративних справ” є надання знань слухачам факультету підготовки професійних суддів щодо порядку вирішення судами справ адміністративної юрисдикції та справ про адміністративні правопорушення.

Оволодіння знаннями відбувається у формі лекцій, практичних (семінарських) занять, індивідуальних і групових консультацій, виконання слухачами самостійних завдань. Завершуються заняття складанням заліку.

У результаті вивчення дисципліни слухачі зможуть:

поглибити знання щодо поняття адміністративного судочинства, його завдань та принципів, юрисдикція адміністративних судів, поняття підсудності адміністративних справ, правил підсудності, стадій судового провадження у справах адміністративної юрисдикції та у справах про адміністративні правопорушення, особливостей розгляду судами окремих категорій справ адміністративної юрисдикції, справ про порушення митних правил та про корупційні адміністративні правопорушення;

набути навичок при застосуванні отриманих знань у практичній діяльності; аналізі нормативних положень, що діють в окресленій сфері; використанні сучасної наукової та спеціальної літератури, електронних юридичних баз даних, інших інформаційних джерел.

Враховуючи численність нормативно-правових актів, якими врегульовано діяльність суду щодо розгляду означених справ, а також з метою доступу до судових рішень по таких справах, слухачам при вивченні навчальної дисципліни “Розгляд судами адміністративних справ” пропонується здійснювати пошук на таких Інтернет-сайтах: [http:// www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua), www.scourt.gov.ua, www.vasu.gov.ua, www.reyestr.court.gov.ua.

**2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ,
ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні (семінарські) заняття	самостійна робота
1	Адміністративне судочинство в Україні	6	2	2	2
2	Законодавче забезпечення адміністративного судочинства в Україні	8	4	–	4
3	Завдання і принципи адміністративного судочинства	7	2	2	3
4	Юрисдикція адміністративних судів і підсудність адміністративних справ	14	6	4	4
5	Проходження справи в адміністративному суді	7	4	–	3
6	Розгляд судами справ про адміністративні правопорушення	12	6	2	4
	Разом	54	24	10	20

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою академії
(протокол № 11 від 21.05.2010 р.)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “РОЗГЛЯД СУДАМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ”

1. Адміністративне судочинство в Україні

Поняття адміністративного судочинства.

Адміністративне судочинство як форма відправлення правосуддя в спорах, що виникають з публічно-правових відносин. Ознаки публічно-правових відносин. Види спорів, що виникають з публічно-правових відносин. Критерії вирішення серед публічно-правових спорів таких, що мають розв’язуватися у порядку адміністративного судочинства.

Система спеціалізованих адміністративних судів в Україні.

2. Законодавче забезпечення адміністративного судочинства в Україні

Загальна характеристика законодавства про адміністративне судочинство. Провідна роль конституційних норм у врегулюванні діяльності суду при вирішенні публічно-правових спорів. Кодекс адміністративного судочинства України, його структура та зміст. Застосування міжнародних актів у процесі відправлення правосуддя в публічно-правових спорах. Використання судової практики при здійсненні правосуддя в публічно-правових спорах.

3. Завдання і принципи адміністративного судочинства

Завдання адміністративного судочинства. Відмінність завдань адміністративного судочинства від завдань інших видів судочинства.

Принципи адміністративного судочинства: їх поняття й

значення. Верховенство права і законність. Рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом. Змістовне наповнення в адміністративному судочинстві принципів змагальності та диспозитивності. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі. Гласність і відкритість адміністративного процесу. Забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду. Обов'язковість судових рішень.

Застосування принципів адміністративного судочинства.

4. Юрисдикція адміністративних судів і підсудність адміністративних справ

Юрисдикція адміністративних судів щодо вирішення публічно-правових спорів. Проблеми розмежування юрисдикції судів: причини виникнення й шляхи розв'язання.

Поняття підсудності адміністративних справ та її правила. Предметна підсудність справ, віднесених до юрисдикції адміністративних судів. Територіальна підсудність адміністративних справ. Інстанційна підсудність справ адміністративної юрисдикції. Наслідки порушення правил підсудності адміністративних справ.

5. Проходження справи в адміністративному суді

Провадження в суді першої інстанції, його стадії. Звернення до суду і відкриття провадження в адміністративній справі. Підготовче провадження. Судовий розгляд справи. Судові рішення. Перегляд судових рішень згідно з Кодексом адміністративного судочинства України: види проваджень та їх загальна характеристика.

6. Розгляд судами справ про адміністративні правопорушення

Справи про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до юрисдикції судів.

Провадження в справах про адміністративні правопорушення, його стадії. Порухення провадження в справі про адміністративне правопорушення. Особи, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення. Розгляд справи про адміністративне правопорушення. Місце, строки й порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення. Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення. Постанова по справі про адміністративне правопорушення, її зміст. Види постанов по справах про адміністративні правопорушення. Право оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення та шляхи його реалізації. Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання, відстрочка й давність її виконання. Наслідки ухилення особи від відбування громадських робіт. Наслідки ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства.

Особливості провадження у справах про порушення митних правил.

Особливості провадження у справах про корупційні адміністративні правопорушення.

Список основної літератури

Адміністративна відповідальність в Україні: Навч. посіб. / За заг. ред. А.Т. Комзюка. 2-е вид., виправл. та допов. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2001. – 112 с.

Адміністративне право України: Підруч. / За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 544 с.

Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003. – 536 с.

Богуцький В.В., Богуцька В.В., Мартиновський В.В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. – Х.: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2010. – 208 с.

Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За ред. О.М. Пасенюка. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 704 с.

Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: Навч. посіб. / За заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна. – К.: Старий світ, 2006. – 576 с.

Тихомиров Ю.А. Публичное право: Учебник. – М.: БЕК, 1995. – 496 с.

Харитоновна О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії): Моногр. – Одеса: Юрид. лит-ра, 2004. – 328 с.

Чечот Д.М. Административная юстиция (теоретические проблемы). – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1973. – 134 с.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Т е м а 1. Адміністративне судочинство в Україні

(семінарське заняття)

П л а н

1. Адміністративне судочинство як форма відправлення правосуддя в спорах, що виникають з публічно-правових відносин.

2. Публічно-правові відносини, їх ознаки.

3. Види спорів, що виникають з публічно-правових відносин. Критерії вирішення серед публічно-правових спорів таких, що мають розв'язуватися у порядку адміністративного судочинства.

4. Система спеціалізованих адміністративних судів в Україні.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про Апеляційний суд України, Касаційний суд України та Вищий адміністративний суд України: Указ Президента України від 01.10.2002 р. // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 40. – Ст. 1856 (з наст. змінами та допов.).

Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів: Указ Президента України від 16.11.2004 р. // <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

Административное право зарубежных стран: Учебник / Под ред. А.Н. Козырина, М.А. Штаниной. – М.: Спарк, 2003. – С. 182-217.

Писаренко Н.Б. Історія розвитку адміністративної юстиції в Україні // Держ. буд-во і місцеве самоврядування: Зб. наук. праць. – Х., 2003. – Вип. 4. – С. 112-117.

Адміністративна юстиція в Україні: Навч. посіб. / Г.О. Пономаренко, А.Т. Комзюк, Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко / За заг. ред. А.Т. Комзюка. – К.: Прецедент, 2009. – 198 с.

Тема 2. Законодавче забезпечення адміністративного судочинства в Україні

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Роль конституційних норм у врегулюванні діяльності адміністративного суду.

2. Кодекс адміністративного судочинства України, його структура та зміст.

3. Застосування міжнародних актів та судової практики при вирішенні судами справ адміністративної юрисдикції.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 32. – Ст. 2975.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 01.11.1996 р. // <http://www.scourt.gov.ua>.

Махоуні П. Наскільки “цивільною” є державна служба? // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 1999. – № 3. – С. 169-184.

Писаренко Н.Б. Термінологія Кодексу адміністративного судочинства України: окремі аспекти застосування // Пробл. законності: Респ. міжвід. наук. зб. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 94. – С. 132-139.

Фентон Говард Н. Рішення Європейського суду з прав людини, що стосуються питань адміністративної юстиції. Процедура виконання рішень Європейського суду з прав людини: У кн.: Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / За заг. ред. О.М. Пасенюка. – К.: Істина, 2007. – С. 420-445.

Т е м а 3. Завдання і принципи адміністративного судочинства

(практичне заняття)

П л а н

1. Завдання адміністративного судочинства. Відмінність завдань адміністративного судочинства від завдань інших видів судочинства.

2. Принципи адміністративного судочинства: їх поняття і значення.

З а в д а н н я

1. У травні 2006 р. К. звернулася до районного суду із позовом до обласної податкової адміністрації про визнання протиправними дії першого заступника голови податкової адміністрації й відшкодування моральної шкоди у розмірі 25000 грн.

У судовому засіданні позивачка пояснила, що їй стало відомо про те, що перший заступник голови податкової адміністрації звертався із запитом до міської клінічної лікарні про стан її здоров'я, про що був зроблений запис в амбулаторній картці, яка була витребувана судом.

Позивачка двічі просила керівника податкової адміністрації надати їй копії запиту та відповіді лікарні, однак останній не відреагував на її звернення. У судовому засіданні К. представила копії відповідних заяв, надісланих керівникові податкової адміністрації листом із повідомленням.

Позивачка вважала, що їй завдано моральної шкоди у розмірі 25000 грн, оскільки внаслідок незаконного збирання керівником податкової адміністрації щодо неї інформації вона дуже знервувалася, вимушена була пояснювати всім своїм знайомим, у зв'язку з чим зазначений запит надіслано до лікарні.

За правилами якого процесуального акта має розглядатися даний позов? Обґрунтуйте свою позицію щодо рішення по цій справі.

2. У вересні 2005 р. податкова інспекція звернулася до суду із позовом до П. та малого приватного підприємства про визнання недійсними установчих документів та свідоцтва про реєстрацію платника податку на додану вартість. У позовній заяві зазначалось, що 14 січня 2004 р. відповідачу П. були передані права засновника малого приватного підприємства, однак при перереєстрації останнього його волевиявлення не було спрямовано на здійснення підприємницької діяльності, тобто такий правочин вчинено без наміру створити правові наслідки, і він є фіктивним.

За правилами якого процесуального акта має розглядатися даний позов? Обґрунтуйте свою позицію, посилаючись на нормативні положення.

3. За результатами перевірки відділенням Фонду соціального захисту інвалідів встановлено факт незабезпечення на підприємстві нормативів робочих місць для працевлаштування інвалідів.

Відділення Фонду має намір звернутися до суду із позовом про стягнення з підприємства штрафних санкцій та пені із суми недоїмки за кожний день прострочення сплати зазначених санкцій.

У якій процесуальній формі має розглядатися таке звернення відділення Фонду? Посилаючись на нормативні приписи, обґрунтуйте свою позицію.

4. У липні 2006 р. комерційне підприємство звернулося до суду із позовом до податкової інспекції про визнання нечинним податкового повідомлення-рішення.

Постановою господарського суду області від 18 серпня 2006 р., залишеною без змін ухвалою апеляційного господарського суду від 28 листопада 2006 р., позов задоволено.

Податкова інспекція оскаржила ухвалу апеляційного господарського суду від 28 листопада 2006 р. і разом із касаційною скаргою подала заяву про поновлення процесуального строку на касаційне оскарження. Зазначену заяву скаржник мотивував тим, що ухвалу суду апеляційної інстанції надіслано на його адресу 9 січня 2007 р., а отримав він її 11 січня 2007 р., внаслідок чого не мав реальної можливості своєчасно подати касаційну скаргу.

Вищий адміністративний суд ухвалою від 27 травня 2008 р. відмовив у задоволенні заяви податкової інспекції про поновлення строку на касаційне оскарження, а скаргу залишив без розгляду. Касаційний суд, вирішуючи питання про поновлення строку, встановив, що апеляційний суд оголосив вступну і резолютивну частини рішення у присутності представника відповідача, тому дійшов висновку, що останнього було належним чином повідомлено про винесення оскаржуваної ухвали та її зміст.

Дайте правову оцінку позиції суду касаційної інстанції.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про державну податкову службу в Україні: Закон України від 04.12.90 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 6. – Ст. 37 (з наст. змінами та допов.).

Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.91 р. // Там же. – 1991. – № 21. – Ст. 252 (з наст. змінами та допов.).

Про інформацію: Закон України від 02.10.92 р. // Там же. – 1992. – № 48. – Ст. 650 (з наст. змінами та допов.).

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.96 р. // Там же. – 1996. – № 47. – Ст. 256 (з наст. змінами та допов.).

Писаренко Н.Б. До питання про розмежування компетенції судів загальної юрисдикції // Судоустрій і судочинство в Україні. – 2007. – № 1. – С. 14-18.

Щербина В.С. Адміністративно-господарські санкції в системі заходів господарсько-правової відповідальності // Вісн. госп. судочинства. – 2006. – № 2. – С. 180-185.

Т е м а 4. Юрисдикція адміністративних судів і підсудність адміністративних справ

З а н я т т я 1

П л а н

1. Юрисдикція адміністративних судів щодо вирішення публічно-правових спорів.

2. Проблеми розмежування юрисдикції судів: причини виникнення й шляхи розв'язання.

З а в д а н н я

1. У травні 2005 р. Т. звернулася до суду зі скаргою на дії інспектора Державної інспекції з контролю за використанням і охороною земель у зв'язку з видачею їй як директору ТОВ припису щодо приведення використання земельної ділянки у відповідність до вимог земельного законодавства.

Рішенням місцевого загального суду від 13 червня 2005 р. скаргу задоволено – визнано неправомірними дії інспектора щодо видачі директору ТОВ припису та скасовано покладений на Т. обов'язок щодо приведення використання земельної ділянки у відповідність до вимог земельного законодавства.

Ухвалою апеляційного суду від 15 вересня 2005 р. апеляційну скаргу відповідача задоволено частково: рішення суду першої інстанції скасовано, а провадження у справі за скаргою Т. на дії інспектора закрито, оскільки зазначений спір віднесено до

юрисдикції господарського суду.

Не погоджуючись з цією ухвалою, Т. подала касаційну скаргу до Вищого адміністративного суду.

Ухвалою Вищого адміністративного суду від 26 жовтня 2005 р. у відкритті касаційного провадження відмовлено. Касаційний суд у своєму рішенні зазначив, що даний спір виник з приводу цільового використання земельної ділянки, тобто із земельних відносин, а отже, інспектор під час проведення перевірки та складання припису виконував свої службові обов'язки і жодних управлінських функцій не здійснював.

Дайте правову оцінку позиції суду касаційної інстанції.

2. Н. звернулася до районного суду міста із позовом до міської ради (третья особа – головне управління земельних ресурсів міської державної адміністрації) про зобов'язання видати державний акт на право власності на земельну ділянку.

У судовому засіданні позивачка пояснила, що відповідачем та третьою особою їй безпідставно відмовлено у задоволенні заяви про надання земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку. Представник міської ради поінформував суд, що позивачка вперше звернулася до них із даною заявою. У своїй відповіді рада запропонувала Н. надати додаткові документи, необхідні для вирішення питання про надання ділянки. Районний суд, розглянувши справу за правилами цивільного судочинства, позов задовольнив.

Ухвалою апеляційного суду рішення суду першої інстанції скасовано, а провадження у справі закрито. Апеляційний суд свою позицію обґрунтував тим, що даний спір належить розглядати в порядку адміністративного судочинства, оскільки він носить публічно-правовий характер.

Дайте правову оцінку позиції суду апеляційної інстанції.

3. У грудні 2005 р. ВАТ звернулося до суду із позовом до міської ради (третья особа – ТОВ) про скасування рішення від 23 грудня 2004 р. про передачу ТОВ земельної ділянки для експлуатації та обслуговування складських приміщень. В обґрунту-

ванні позову ВАТ посилалось на те, що воно є правонаступником державного підприємства, якому спірну ділянку надано в користування рішенням виконавчого комітету міської ради депутатів трудящих від 27 липня 1948 р. 25 квітня 1963 р. державним підприємством отримано акт на безстрокове користування ділянкою.

Постановою господарського суду міста від 26 квітня 2006 р., залишеною без змін ухвалою апеляційного господарського суду від 13 липня 2006 р., позов задоволено.

Вищий адміністративний суд 30 серпня 2006 р. скасував вищезазначені рішення і у позові відмовив. Постанова касаційного суду мотивована тим, що позивачем не були переоформлені документи на право користування земельною ділянкою, а тому немає законних підстав вважати ВАТ належним землекористувачем.

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України 27 березня 2007 р. скасувала всі постановлені судові рішення і закрила провадження у справі у зв'язку з тим, що даний спір належить розглядати в порядку господарського судочинства.

Обміркуйте, які аргументи наведені Верховним Судом України у рішенні?

4. К. звернувся до міськрайонного суду із позовом до селищної ради, районної державної адміністрації, районного відділу земельних ресурсів та центру науково-технічних послуг про визнання недійсними рішення та зобов'язання виготовити технічну документацію. У судовому засіданні позивач пояснив, що внаслідок поділу земель колективного сільськогосподарського підприємства йому надано земельну частку (пай). Однак він не може реалізувати своє право на одержання земельної ділянки у власність та виділення її в натурі (на місцевості) у зв'язку із прийняттям відповідачами рішень, що не відповідають законові, та їх бездіяльністю.

Суд першої інстанції позов задовольнив. Апеляційний суд області рішення міськрайонного суду скасував та ухвалив нове – про відмову у задоволенні позову. Вищий адміністративний суд рішення суду апеляційної інстанції скасував, а рішення

суду першої інстанції залишив без змін. Судді Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшли висновку про наявність підстав для закриття провадження в справі у зв'язку з тим, що даний спір належить розглядати в порядку цивільного судочинства.

Обміркуйте, які аргументи наведено Верховним Судом України у рішенні?

Список нормативно-правових актів та літератури

Рішення Конституційного Суду України від 1 квітня 2010 р. у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень ч. 1 ст. 143 Конституції України, пунктів “а”, “б”, “в”, “г” ст. 12 Земельного кодексу України, п. 1 ч. 1 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України // <http://www.ccu.gov.ua>.

Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350 (з наст. змінами та допов.).

Про судову практику про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 31.03.95 р. // <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

Ільницький О.В. Окремі питання судового розгляду та вирішення земельних спорів за участю суб'єктів владних повноважень // Вісн. госп. судочинства. – 2009. – № 6 – С. 132-141.

З а н я т т я 2

П л а н

1. Поняття підсудності адміністративних справ та її правила.
2. Наслідки порушення правил підсудності адміністративних справ.

З а в д а н н я

1. Ф. звернулася до Вищого адміністративного суду з касаційною скаргою на ухвали міськрайонного та апеляційного судів області. З матеріалів справи вбачається, що відповідачем за позовом Ф. був приватний нотаріус К., дії якого позивачка вважала незаконними. Судом першої інстанції у відкритті провадження за даним позовом відмовлено. Суд апеляційної інстанції залишив без змін ухвалу міськрайонного суду.

Яке рішення має ухвалити суд касаційної інстанції? Обґрунтуйте свою позицію, посилаючись на відповідні нормативні положення.

2. Д. у вересні 2005 р. звернувся до суду з адміністративним позовом до головного державного виконавця державної виконавчої служби обласного управління юстиції про визнання протиправними дій при винесенні постанови про зупинення виконавчого провадження по виконанню судового рішення від 30 серпня 2005 р.

До позову додавалося судове рішення від 30 серпня 2005 р., яке набуло чинності й відповідно до якого К. – відповідач по справі – зобов'язувався сплатити Д. суму, яку останній йому позичив.

Яке рішення має ухвалити суд по даній справі? Обґрунтуйте свою позицію, посилаючись на нормативні положення.

3. Комунальне підприємство звернулося до суду із позовом до Антимонопольного комітету України про визнання недійсним рішення.

Господарський суд постановою від 12 грудня 2005 р., залишеною без змін ухвалою апеляційного господарського суду від 21 березня 2006 р., у задоволенні зазначеного позову відмовив.

Вищий адміністративний суд ухвалою від 14 лютого 2007 р. провадження за касаційною скаргою комунального підприємства на рішення судів першої та апеляційної інстанцій закрив і направив справу на розгляд до Вищого господарського суду, оскільки дійшов висновку, що ця справа не належить до юрисдикції адміністративного суду.

Дайте правову оцінку позиції суду касаційної інстанції.

4. У серпні 2005 р. К. звернувся до суду зі скаргою на бездіяльність прокурора району. У скарзі К. просив суд зобов'язати відповідача винести постанову за його заявою про порушення кримінальної справи, принести публічні та письмові вибачення, стягнути судові витрати.

Постановою суду першої інстанції від 21 жовтня 2005 р. вимоги скаржника задоволено частково: визнано протиправною бездіяльність прокурора щодо розгляду заяви К.; зобов'язано відповідача у 3-денний термін з моменту набуття чинності судовим рішенням виконати вимоги ч. 2 ст. 97 КПК України, а у 10-денний термін – направити К. письмові вибачення за порушення його прав при розгляді заяви. У іншій частині у задоволенні вимог відмовлено.

Постановою апеляційного суду від 19 січня 2006 р. постанову суду першої інстанції змінено: відмовлено у задоволенні вимог в частині покладення на прокурора обов'язку принести письмові вибачення. У іншій частині постанову суду першої інстанції залишено без змін.

Ухвалою Вищого адміністративного суду від 27 червня 2006 р. зазначені судові рішення скасовано, провадження в адміністративній справі закрито з посиланням на те, що справу не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства.

Дайте правову оцінку позиції суду касаційної інстанції.

5. Громадянин Сирії В. прибув в Україну у особистих справах й перебував на її території на законних підставах. Двічі за один рік він був притягнутий до адміністративної відповідальності. Начальник районного відділу внутрішніх справ прийняв рішення про видворення В. за межі України. В., мотивуючи тим, що за вчинені діяння він вже зазнав покарання і немає необхідності застосовувати до нього такий захід, як видворення, зажадав звернутися до суду із позовом про скасування рішення начальника районного відділу внутрішніх справ.

До якого з судів загальної юрисдикції має звернутися громадянин Сирії В.? Обґрунтуйте позицію суду щодо рішення по цій справі.

Список нормативно-правових актів та літератури

Рішення Конституційного Суду України від 30 січня 2003 р. у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ч. 3 ст. 120, ч. 6 ст. 234, ч. 3 ст. 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 6. – Ст. 245.

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 04.02.94 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 161 (з наст. змінами та допов.).

Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. // Там же. – 2001. – № 12. – Ст. 64 (з наст. змінами та допов.).

Про практику застосування адміністративними судами окремих положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду адміністративних справ: Постанова Пленуму Вищого адміністративного Суду України від 06.03.2008 р. // [http:// www.vasu.gov.ua](http://www.vasu.gov.ua).

Про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженця, видворення іноземця чи особи без громадянства з України та спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні: Постанова Пленуму Вищого адміністративного Суду України від 25.06.2009 р. // [http:// www.vasu.gov.ua](http://www.vasu.gov.ua).

Битяк Ю.П., Писаренко Н.Б. Реалізація громадянами права на судовий захист у відносинах за участю Служби безпеки України // Пробл. законності: Респ. міжвід. наук. зб. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 100. – С. 226-233.

Т е м а 5. Проходження справи в адміністративному суді

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Провадження в суді першої інстанції, його стадії.
2. Перегляд судових рішень згідно із Кодексом адміністративного судочинства України: види проваджень та їх загальна характеристика.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / За заг. ред. О.М. Пасенюка. – К.: Істина, 2007. – С. 230-275, 404-419.

Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2007. – С. 300-452.

Адміністративне судочинство України: Підруч. / О.М. Пасенюк, В.Б. Авер'янов, В.П. Базов та ін. / За ред. О.М. Пасенюка. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – С. 216-269, 518-544.

Т е м а 6. Розгляд судами справ про адміністративні правопорушення

П л а н

1. Справи про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до юрисдикції судів.
2. Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення.
3. Провадження в справах про адміністративні правопорушення, його стадії.
4. Особливості провадження у справах про порушення

митних правил та у справах про корупційні адміністративні правопорушення.

З а в д а н н я

1. Постановою судді міськрайонного суду від 24 березня 2009 р. С. визнано винною у вчиненні правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), та накладено на неї штраф у розмірі 540 грн. З матеріалів справи вбачалося, що протокол про адміністративне правопорушення не складався. У рапорті інспектора ДПС, до якого додавалася фотокартка, йшлося про те, що 27 лютого 2009 р. відеозаписуючим вимірювачем швидкості “Ві-зир” зафіксовано перевищення дозволеної швидкості водієм автомобіля “Мітсубісі”, який належить гр. С.

10 жовтня 2009 р. гр. С. звернулася до апеляційного суду області зі скаргою на постанову про накладення штрафу. У скарзі С. просила поновити строк для оскарження, оскільки ніяких повідомлень про вчинене правопорушення і про розгляд з цього приводу справи в суді вона не отримувала, а про застосування щодо неї штрафу узнала лише 8 жовтня 2009 р. від державного інспектора державної виконавчої служби. Скаржниця просила суд зазначену постанову скасувати і справу закрити.

Обміркуйте, яке рішення за результатами розгляду скарги може ухвалити апеляційний суд? Складіть проект рішення апеляційного суду.

2. Постановою судді міськрайонного суду від 4 вересня 2009 р. Д. визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 130 КУпАП, та накладено стягнення у вигляді позбавлення права керування всіма видами транспорту строком на один рік.

Д. не заперечував факту вчинення правопорушення, однак вважав, що до нього застосовано жорстке стягнення. У зв'язку з цим правопорушник звернувся до апеляційного суду області зі скаргою, в якій акцентував увагу на тому, що він впер-

ше притягається до адміністративної відповідальності, широко розкаюється у скоєному, а також, що його діяльність пов'язана із керуванням транспортними засобами, отже, позбавлення права призведе до втрати ним постійної роботи.

Обміркуйте, яке рішення за результатами розгляду скарги може ухвалити апеляційний суд? Складіть проект рішення апеляційного суду.

3. Постановою судді районного суду від 10 лютого 2009 р. Ф. визнано винним у скоєнні правопорушень, відповідальність за які передбачена ч. 2 ст. 126, ч. 1 ст. 130 КУпАП, та накладено стягнення у вигляді штрафу у розмірі 510 грн. за ч. 2 ст. 126 КУпАП і громадських робіт тривалістю 40 год. за ч. 1 ст. 130 КУпАП. З урахуванням положень ст. 36 КУпАП остаточно призначено стягнення у вигляді штрафу в розмірі 510 грн.

До апеляційного суду області 16 березня 2009 р. звернувся прокурор із протестом. Прокурор просив постанову від 10 лютого 2009 р. скасувати, оскільки її ухвалено із порушенням правил ст. 36 КУпАП.

Обміркуйте, яке рішення за результатами розгляду протесту може ухвалити апеляційний суд? Складіть проект рішення апеляційного суду.

4. У ході розгляду судом справи про дрібне хуліганство А., який давав пояснення як свідок, вимагав відшкодування збитків, заявивши, що коли він допомагав працівникам міліції затримувати правопорушника, останній розірвав на ньому сорочку.

Як слід вирішити справу?

5. Л., переміщуючись через митний кордон на своєму автомобілі, рухався через зону спрощеного контролю і намагався ввезти на територію України 100 пачок цигарок на суму 660 грн., за що був притягнутий до відповідальності. Враховуючи положення ст. 339 та 352 Митного кодексу України (далі – МК України), суд застосував щодо порушника стягнення у вигляді конфіскації 100 пачок цигарок вартістю 660 грн. та автомобіля, в яко-

му зазначені предмети переміщувалися з використанням його конструктивних особливостей. Л. оскаржив рішення. У своїй скарзі він зазначив, що застосоване стягнення є надто жорстким, а рішення ухвалено без урахування всіх встановлених у судовому засіданні обставин.

Які обставини необхідно з'ясувати для вирішення питання про можливість застосування щодо Л. зазначених санкцій? Складіть проект рішення по скарзі.

6. У вересні 2006 р. ТОВ звернулося до суду з позовом до митниці про визнання нечинним протоколу від 29 серпня 2006 р. про порушення митних правил, складеного щодо директора ТОВ за ознаками правопорушення, передбаченого ст. 352 МК України; визнання незаконними дій щодо вилучення 582 т 44 кг нафти та зобов'язання не чинити перешкоди щодо переміщення цієї нафти через митний кордон України.

Господарський суд області постановою від 9 листопада 2006 р., залишеною без змін ухвалою апеляційного господарського суду від 27 лютого 2007 р., позов задовольнив повністю.

Вищий адміністративний суд ухвалою від 28 вересня 2008 р. касаційну скаргу митниці частково задовольнив: скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій у частині визнання нечинним протоколу про порушення митних правил і провадження в цій частині закриття. У іншій частині рішення судів залишив без змін.

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що даний спір не належить до юрисдикції адміністративних судів, а тому ухвалу Вищого адміністративного суду про закриття провадження у частині визнання нечинним протоколу про порушення митних правил залишила в силі, всі інші судові рішення скасувала і справу закрила. Колегія суддів звернула увагу на те, що в матеріалах справи є постанова районного суду від 17 листопада 2007 р. про закриття провадження у справі про порушення митних правил за відсутністю в діях директора ТОВ складу адміністративного правопорушення. У постанові вирішено питання про повер-

нення ТОВ вилученого за протоколом вантажу.

Обміркуйте, які аргументи наведено Верховним Судом України у рішенні?

Список нормативно-правових актів та літератури

Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України від 11.06.2009 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2009. – № 45. – Ст. 691 (з наст. змінами та допов.).

Про окремі питання, що виникають при застосуванні судами положень ст. 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 11.06.2004 р. // <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 р. // <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. // <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

Науково-практичний коментар Митного кодексу України / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – К.: Правова єдність, 2008. – 757 с.

Науково-практичний коментар до Кодексу України про адміністративні правопорушення / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – К.: Правова єдність, 2010. – 684 с.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню матеріалу з навчальної дисципліни “Розгляд судами адміністративних справ” та формуванню навичок і вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи є: доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни; підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять; робота в інформаційних мережах; складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

6. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “РОЗГЛЯД СУДАМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ”

1. Адміністративне судочинство як форма відправлення правосуддя в спорах, що виникають з публічно-правових відносин.

2. Публічно-правові відносини, їх ознаки.

3. Види спорів, що виникають з публічно-правових відносин. Критерії вирішення серед публічно-правових спорів таких, що мають розв'язуватися у порядку адміністративного судочинства.

4. Система спеціалізованих адміністративних судів в Україні.

5. Загальна характеристика законодавства про адміністративне судочинство.

6. Кодекс адміністративного судочинства України, його структура та зміст.

7. Завдання адміністративного судочинства. Відмінність завдань адміністративного судочинства від завдань інших видів судочинства.

8. Принципи адміністративного судочинства, їх значення.

9. Верховенство права і законність як принципи адміністративного судочинства.

10. Рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом.

11. Змістовне наповнення в адміністративному судочинстві принципів змагальності та диспозитивності.

12. Офіційність з'ясування всіх обставин у справі як принцип адміністративного судочинства.

13. Гласність і відкритість адміністративного процесу.

14. Забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду.

15. Обов'язковість рішень адміністративного суду.

16. Юрисдикція адміністративного суду щодо вирішення публічно-правових спорів.

17. Поняття підсудності адміністративних справ, її правила.

18. Предметна підсудність справ, віднесених до юрисдикції адміністративного суду.
19. Територіальна підсудність адміністративних справ.
20. Інстанційна підсудність справ адміністративної юрисдикції.
21. Стадії провадження в адміністративному суді першої інстанції.
22. Звернення до суду і відкриття провадження в адміністративній справі. Підготовче провадження.
23. Судовий розгляд справи адміністративної юрисдикції.
24. Судові рішення в справах адміністративної юрисдикції.
25. Перегляд судових рішень згідно із Кодексом адміністративного судочинства України: види проваджень та їх загальна характеристика.
26. Справи про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до юрисдикції суду.
27. Законодавче забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.
28. Провадження в справах про адміністративні правопорушення, його стадії.
29. Обставини, що виключають провадження в справах про адміністративні правопорушення.
30. Особи, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення.
31. Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.
32. Загальна характеристика заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.
33. Види адміністративних стягнень, їх характеристика.
34. Особливості притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх та заходи впливу, що застосовуються до них.
35. Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення.
36. Накладення стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень.

37. Строки накладення адміністративних стягнень.
38. Покладення на правопорушника обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду.
39. Місце й строки розгляду справи про адміністративне правопорушення.
40. Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення.
41. Види постанов по справах про адміністративні правопорушення.
42. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення.
43. Право оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення, шляхи його реалізації.
44. Звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання, відстрочка та давність її виконання.
45. Наслідки ухилення особи від відбування громадських робіт.
46. Наслідки ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства.
47. Справи про порушення митних правил, розгляд яких віднесено до юрисдикції суду.
48. Особливості провадження у справах про порушення митних правил.
49. Ознаки корупційних адміністративних правопорушень.
50. Особливості провадження у справах про корупційні адміністративні правопорушення.

ЗМІСТ

1. Вступ	3
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних (семінарських) занять та самостійної роботи	4
3. Програма навчальної дисципліни “Розгляд судами адміністративних справ”	5
4. Завдання до практичних (семінарських) занять та само- стійної роботи.....	9
5. Самостійна робота.....	26
6. Питання до заліку з навчальної дисципліни “Розгляд судами адміністративних справ”.....	27

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**
**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“РОЗГЛЯД СУДАМИ
АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ”**

**для слухачів факультету
підготовки професійних суддів**

У к л а д а ч і : СЬОМІНА Валентина Анатоліївна,
ПИСАРЕНКО Надія Борисівна

Відповідальний за випуск *Ю.П. Битяк*

Редактор *Н.І. Верховська*
Комп'ютерна верстка *А.В. Старжинська*

Поза планом.

Підп. до друку 27.09.2010. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 1,93. Облік.-вид. арк. 1,01. Вид. № 45.
Тираж прим. Зам. № 3845. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.